

Управління освіти і науки
Черкаської обласної державної адміністрації
Комунальний навчальний заклад
«Черкаський обласний інститут післядипломної освіти
педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

**КОНЦЕПТИ ПРОДУКТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ОЛЕКСАНДРА ЗАХАРЕНКА
В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ДЕРЖАВНИХ
СТАНДАРТІВ ОСВІТИ
(матеріали педагогічних читань)**

**Черкаси
2024**

Затверджено на засіданні Вченої ради КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради». Протокол № 2 від 10.06.2024

АВТОР-УКЛАДАЧ:

Крутенко О.В., доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», кандидат педагогічних наук

РЕЦЕНЗЕНТИ::

Норкіна О.В., доцент кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», кандидат педагогічних наук;

Бугайчук Н.В., методист лабораторії виховної роботи комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Концепти продуктивної педагогіки Олександра Захаренка в контексті сучасних державних стандартів освіти: матеріали педагогічних читань / автор-укладач О.В. Крутенко. Черкаси: ЧОПОПП ЧОР, 2024. 47с.

Посібник містить матеріали, що були представлені на педагогічні читання, присвячені 87-й річниці з дня народження Олександра Антоновича Захаренка. Статті містять аналіз педагогічної спадщини Олександра Антоновича Захаренка в контексті основних вимог, висловлених у Законі України «Про освіту», Концепції Нової української школи, Законі України «Про повну загальну середню освіту». У матеріалах презентований досвід закладів освіти Черкаської області із упровадження ідей Олександра Захаренка на сучасному етапі.

Для керівників та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти.

ЗМІСТ

Крутенко О.В. Педагогіка Олександра Захаренка: креативно, актуально, продуктивно.....	4
Мариненко Н.В. Сьогоднішня Авторського О. А. Захаренка ліцею.....	9
Упир Л.М. Школа як місце старту активностей у громаді	15
Різник Л.Л. Краєзнавчі дослідження учнівської молоді в системі виховної роботи закладу освіти.....	19
Канай О.І. «Справжнє виховання не любить багатослів'я» (О.А.Захаренко).....	28
Чернова Л.І. Досвід педагогіки О.А.Захаренка щодо впровадження моделі громадсько-активної школи.....	32
Селецька Г.І. Патріотизм виховується в дії, або Традиції ліцею.....	36
Чубенко К.О. Педагогіка партнерства як умова успішної взаємодії учасників освітнього процесу.....	41

ПЕДАГОГІКА ОЛЕКСАНДРА ЗАХАРЕНКА: КРЕАТИВНО, АКТУАЛЬНО, ПРОДУКТИВНО

Ольга Володимирівна Крутенко,
доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
комунального навчального закладу
«Черкаський обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»,
кандидат педагогічних наук

Педагогічні ідеї народного вчителя Олександра Захаренка багато в чому випередили свій час. Ми самі можемо пересвідчитися в тому, що його напрацювання дивовижним чином збігаються з тим, що закладено у концепцію Нової української школи. Як педагог-новатор, він висунув, обґрунтував і впроваджував у практику ідеї творчої взаємодії вчителя й учня, навчання без примусу, ідею досягнення поставленої мети, індивідуального та колективного підходу до діяльності учня, творчого самоврядування, особистісного підходу до виховання, співпраці вчителів з батьками і громадськістю.

Відаючи всього себе без останку улюбленій роботі, Олександр Антонович не завжди мав час узагальнювати досвід в письмовому вигляді. Але все ж залишив нащадкам геніальні за своїм змістовим наповненням книги: «Школа над Россю», «Поспішаймо робити добро», «Слово до нащадків», «Енциклопедія шкільного роду», «210

шкільних лінійок». Усі вони мають величезне значення для теорії і практики сучасної освіти в умовах розбудови нової української школи.

Численні новації, які на даний час пропонуються до впровадження у сфері освіти, мають свій виток у педагогіці минулого, в тому числі – у спадщині Олександра Антоновича Захаренка.

Які ж уроки може почерпнути для себе сучасний вчитель або директор школи? Таких уроків може бути надзвичайно багато, і всі вони залишаються актуальними.

1) Зокрема, у Концепції Нової української школи поставлено принципове питання: «Чому треба змінювати школу?». У документі є й відповідь: навчальна програма перевантажена предметами, а велика кількість випускників не вміє застосовувати на практиці знання, що вони здобули протягом навчання в загальноосвітньому закладі. У педагогічній спадщині Олександра Захаренка сучасний педагог може знайти конкретні поради: школярів необхідно навчати, не примушуючи їх; бажано використовувати природню дитячу допитливість, щоб зацікавити змістом навчальних предметів; залучати учнів до позакласної діяльності; запровадити систему трьохрівневого оцінювання знань, щоб кожен міг сам обрати ту вершину, якої він прагне досягти за допомогою учителя.

Принципове питання для кожного педагога і керівника закладу освіти: яким ми хочемо бачити випускника сучасної школи? Сучасні документи про освіту дають таку відповідь: це має бути цілісна особистість, патріот з активною позицією, людина з морально-етичними принципами. Завдання Сахнівської школи було співзвучним: виховати громадянина-патріота, здатного приймати відповідальні рішення й втілювати їх в життя на благо Батьківщини.

Знаходимо паралелі і в інших аспектах: Олександр Антонович Захаренко вчив школярів розв'язувати математичні рівняння, створювати електронно-обчислювальні машини, споруджувати незвичайні фонтани й зводити стіни нової школи, де колись зможуть навчатися нові покоління сахнівських дітей. Сам Захаренко був інноватором по своїй суті, закладаючи цю рису і в своїх вихованців.

Концепція Нової української школи також окреслює задачу сучасної освіти у такому вигляді: формування людини-інноватора, тобто випускника школи, який зможе змінити навколишній світ, розвивати економіку та бути конкурентоспроможним на ринку праці.

Геніальність Олександра Захаренка полягає в тому, що він ще в середині 20-го століття впроваджував продуктивні ідеї, начебто передбачаючи, які проблеми будуть актуальними на початку наступного сторіччя:

- він залучав до спільної діяльності учнів, батьків і вчителів, що сприяло налагодженню партнерських стосунків між усіма суб'єктами освітнього процесу;

- принцип дитиноцентризму, на важливості якого наголошує Концепція, був визначальним в Сахнівській школі. Навчально-виховний процес був зорієнтований на потреби учня;

- здійснювався наскрізний процес виховання, який був спрямований на формування в школярів загальнолюдських цінностей.

Окремого аналізу потребує діяльність Олександра Антоновича як керівника закладу освіти. Він очолював педагогічний колектив, перед яким ставив конкретну мету: створити таку школу, щоб діти зростали в ній мислячими, працьовитими, вдячними, закоханими у свій край, чутливими до добра і краси.

Захаренко-менеджер спрямовував своїх колег-однодумців до втілення конкретних завдань, які призводили до підвищення ефективності освітнього процесу:

- була налагоджена змістовна гурткова робота в школі;
- здійснювався постійний зв'язок із батьками через місцеві ЗМІ;
- цілеспрямовано запроваджувалася система самооцінювання;
- приділялася увага розвитку учнівського самоврядування;
- урізноманітнювалися форми роботи, спрямовані на розвиток інтересу дітей до знань.

Усе, що ми перерахували вище, проходить червоною ниткою у сучасних нормативних документах в галузі освіти як першочергові завдання. Йдеться

про такі задачі, які висвітлені в Концепції НУШ та Законі України «Про освіту»:

- забезпечення рівного доступу до освіти, в тому числі для дітей, які навчаються в сільській місцевості;
- необхідність дотримуватися принципу дитиноцентризму як основоположного у діяльності кожного навчального закладу;
- збереження здоров'я дітей – головна задача освітнього закладу;
- формування ключових компетентностей здобувачів освіти;
- залучення батьківської громади до справ освітнього закладу задля налагодження партнерських стосунків;
- та інше.

Таким чином, приходимо до висновку: головна заслуга народного учителя Олександра Захаренка полягає в тому, що його педагогічні ідеї й думки були пророчими, вони виглядають надзвичайно сучасними навіть через декілька десятиліть після того, як були вперше озвучені й втілені талановитим вчителем та його колегами в Сахнівській школі, яка цілком заслужено отримала назву авторської школи Олександра Антоновича Захаренка.

Найкращим свідченням актуальності спадщини нашого земляка слугує той факт, що освітні заклади Черкащини активно вивчають та впроваджують у власну діяльність ідеї, що були вперше проголошені у Сахнівській школі і протягом декількох десятиліть перевірені часом.

- Зокрема. на базі Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників функціонує творча група педагогів, які є послідовниками Олександра Антоновича Захаренка.

- Створений музей освіти Черкащини; одна із експозицій присвячена історії розвитку Авторської школи Олександра Антоновича Захаренка. Матеріали цієї експозиції дозволяють здійснювати віртуальну екскурсію по Сахнівській школі і дають можливість уявити етапи розвитку цього закладу від початку існування і до сучасного стану.

- На сайті Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників є також сторінка, яка має назву «Віртуальний музей Олександра Захаренка».

- Педагогічні працівники Корсунщини продовжують творчу справу педагога, який прославив цей регіон і зробив так, що про маленьке село Сахнівка стало відомо далеко за межами України.

- Окрім того, велика кількість навчальних закладів області також продовжує роботу по упровадженню педагогічної спадщини О.Захаренка. Зокрема, Канівська гімназія імені Івана Франка Канівської міської ради, Смілянська загальноосвітня школа I-III ступенів № 6 адаптують його концептуальні ідеї до сучасних освітніх технологій НУШ. Загальноосвітня школа I-III ступенів № 5 міста Золотоноша працює над проблемою «Школа – центр виховання учнівської молоді». Такі заклади загальної середньої освіти, як школи № 1 і № 5 Жашківської міської ради, «Хмільнянський ліцей Канівської міської ради, Уманський НВК №6, Червонослобідський ЗЗСО №1 Червонослобідський ЗЗСО №2 Червонослобідської сільської ради, Верхняцька ЗЗСО I-III ступенів №2 Христинівської міської ради, «Сунківський ліцей» Березняківської сільської ради, упроваджують педагогіку партнерства. Педагогічний колектив Чорнявського НВК Леськівської сільської ради працює в руслі музейної педагогіки. Подібнянський ЗЗСО I-III ст. Маньківської селищної ради продовжує роботу у напрямку організації батьківського всеобучу на засадах ідей Олександра Захаренка. Сушківський ліцей та Дмитрушківський ліцей Дмитрушківської сільської ради Уманського району втілюють ідею «Школа як центр соціокультурного середовища». І це далеко не повний перелік закладів освіти!

Творча спадщина Олександра Антоновича Захаренка поки що до кінця не вивчена. У сучасних педагогів ще попереду яскраві інсайти, які допоможуть усвідомити унікальність форм, методів і засобів навчання та виховання, запропонованих Олександром Захаренком.

СЬОГОДЕННЯ АВТОРСЬКОГО О. А.ЗАХАРЕНКА ЛІЦЕЮ

Ніна Віталіївна Мариненко,
директор Авторського Олександра Антоновича Захаренка ліцею
Набутівської сільської ради Черкаської області

Шановні колеги, я щиро рада всіх вітати ! Та щиро дякую всім, хто зібрався сьогодні, щоб ще раз згадати добре ім'я Великого вчителя – О.А.Захаренка.

*Ні, не пішов учитель із життя, –
На хвильку десь спинився у дорозі
І дивиться на нас із небуття
Звичайно ж, у неспокої, тривозі.*

*Спостерігає, як ми ідемо:
Чи правильні у творенні людини,
І чи такі чуття ми кладемо
У серце й душу кожної дитини.*

*Його думки із нами повсякчас:
Ведуть і надихають, і навчають.
Він не пішов, він завжди серед нас –
Такі, як він, ніколи не вмирають.*

Ось уже чотири роки, як я працюю директором Авторського Олександра Антоновича Захаренка ліцею. Мені пощастило стати директором навчального закладу, який очолював Олександр Антонович. Як директор, я усвідомлюю величезну відповідальність за долю навчального закладу, за те, щоб ті традиції, які були започатковані Олександром Антоновичем, зберігалися, і не просто зберігалися, а примножувалися, пристосовувалися до нових умов, які ставлять перед нами сучасні реалії.

Чим же живе школа О.А.Захаренка після О.А.Захаренка?

Ми розуміємо, що потрібно докласти максимум зусиль, щоб продовжити його вчення, щоб зберегти не тільки в своїй душі, а й у душах наших учнів ту доброту, благородність, гуманність, безкорисливість, про які говорив Олександр Антонович, ту віру, без якої неможливе щасливе життя, ту любов, без якої неможливо виплекати справжню особистість.

Визначальною при цьому є орієнтація роботи колективу на використання форм і методів, які успішно зарекомендували себе в попередні роки і давали певний результат. Разом з тим вчителями апробуються нові форми роботи, які переважно зорієнтовані на використання інтерактивних методів навчання.

У рамках проєкту «Інноваційні школи Черкащини» ми отримали три лабораторії «Ейнштейн», інтерактивні дошки для кабінетів фізики, хімії та біології, математики. Придбано сучасне обладнання для кабінету іноземної мови, до якого належить інтерактивна дошка, ноутбук. 15 планшетів, лінгафонне обладнання.

Згідно з програмою Нової української школи нинішні першокласники, як і минулорічні, забезпечені новими меблями, плазмовим телевізором, ноутбуком та сучасним принтером і ламінатором. Також оновлено дидактичну базу згідно з програмою НУШ .

Шановні колеги, ось уже чотири роки, як Авторський ліцей бере участь у написанні різноманітних грантових проєктів. Так, у 2021-2022 н.р. ми подали заявку та написали проєкт «Музика, розум душі», і більше того, отримали перемогу. Дякуючи цьому, наш шкільний

духовий оркестр (а бере він свій початок саме за часів керівництва Олександра Антоновича) поповнився новими музичними інструментами. Нещодавно, дякуючи сільському голові Величко І.В. та виконавчому комітету Набутівської сільської ради, ще на 100 тис. гривень було закуплено духових інструментів для шкільного оркестру. У минулому році, завдячуючи участі у грантовому проєкті, оголошеному Благодійним фондом «МХП-Громаді» спільно з виконавчим комітетом Набутівської сільської ради закуплено обладнання для «Класу безпеки» (інтерактивна дошка, відеопроєктор, меблі, стенди, муляжі, костюм протирадіаційного захисту, форма пожежника, медичного працівника).

Дякуючи участі нашого навчального закладу у Громадському бюджеті та перемозі в цьому проєкті, ми замінили всі меблі у Зелених класах, а в дендропарку з'явилися сучасні комфортні лавочки.

Із жовтня місяця 2023 року навчальний заклад бере участь у проєкті «Спільнофонд», що став можливим завдяки синергії Фонду громади «Подільська громада», Фонду «МХП-Громаді», у межах програми Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства. Варто зазначити, що у жовтні місяці ініціативна група навчального закладу у складі директора та заступника директора з навчально-виховної роботи Городиської С.В. брала участь у навчаннях «Спільнофонд» по написанню та реалізації грантових проєктів у місті Вінниці. На даний час проходить фандрейзингова кампанія. Досить багато за цей час ми використали фандрейзингових інструментів по залученню коштів. Вчора зустрічали гостей з Фонду «Подільська громада» міста Вінниці. Було знято фільм про участь навчального закладу у проєкті «Спільнофонд». Сподіваємося, що участь у цьому проєкті принесе нам як корисний досвід, так і перемогу проєкту «Розумна теплиця», і ми зможемо оновити шкільну теплицю, яка діяла за часи керівництва Олександра Антоновича.

Конкретною метою життя Олександра Антоновича було створити школу, де панує атмосфера творчості, радості, довір'я, духовного, морального та фізичного здоров'я. У такому середовищі діти виростають здоровими, з міцним психологічним імунітетом на все

життя. При цьому ніколи у Олександра Антоновича Захаренка не йшлося про ізоляцію від випробувань, брехні, лиха, бруду, якого так багато у сучасному світі. Тому педколектив, керуючись порадами великого гуманіста, намагається дати своїм учням не лише заряд морального здоров'я, а й фізичного. Участь у державній програмі «Гідність дитини» зумовила побудову в основному корпусі ліцею сучасних внутрішніх вбиралень, що мають кімнату для людей з обмеженими можливостями та в повній мірі відповідають вимогам нового Санітарного регламенту. Також минулого року в основному навчальному корпусі було проведено пожежну сигналізацію та встановлено «Тривожну кнопку». Таким чином ми маємо постійний зв'язок з поліцією охорони.

Педагогічний колектив намагається виховати в дітей впевненість у своїх силах, яка допоможе протистояти їм життєвим випробуванням. Велика увага приділяється формуванню в школярів основ здорового способу життя, необхідності постійного догляду за власним здоров'ям, ціннісного ставлення до себе, як носія фізичних, духовних та соціальних сил. У ліцеї створена певна система організації спортивно-масової роботи. Проводяться рухливі ігри, змагання, веселі старти, дні здоров'я. На даний час навчальний заклад долучився до програми «Пліч-о-пліч. Всеукраїнські шкільні ліги». Відповідно до розробленого графіку проводяться щоденно заняття в шкільному басейні.

Традиційно проводиться тиждень фізичної культури, у рамках якого відбуваються такі спортивно-масові заходи як «Веселі старти», змагання між класами по волейболу, футболу. Організовується акція «Здорова дитина- майбутнє України».

Однією з визначальних ідей у педагогічній спадщині О.А. Захаренка є ідея не втрачати надбання історії, вивчати традиції та звичаї народу, що прийшли до нас із сивої давнини.

Ідея емоційного виховання, пробудження пам'яті, впроваджувалася у роботу Олександром Антоновичем. Конкретним результатом було створення музею історії села. Це сприяло вихованню ціннісного ставлення до суспільства та держави, історичних,

культурних та духовних надбань рідного краю. У 2008 році, дякуючи зусиллям колективу, в дошкільній установі було відкрито кімнату-музей «Бабусина світлиця», а в 2009 році відбулося відкриття музею О.А.Захаренка.

У минулому році, розуміючи вимогу часу, було створено та зареєстровано Шкільний музей в соціальній мережі Інстаграм. На даний час ведеться постійне наповнення його експозиції. З превеликим задоволенням учні ліцею відвідують шкільний гурток екскурсиводів. Також, як результат, минулого року ми маємо перемогу нашої учениці Пилипець Світлани у Всеукраїнському конкурсі екскурсиводів.

Школа не стоїть на місці, вона постійно розвивається. Цього року в музейному комплексі ми відкрили ще одну музейну кімнату, яка розповідає про події сучасної російсько-української війни, розповідає про подвиги наших мужніх Захисників.

Олександр Антонович Захаренко говорив:

Є в світі зваби немалі, цікава стежка кожна...

Але до рідної землі байдужим бути не можна.

Патріотичне виховання в навчальному закладі формується на прикладах історії становлення Української державності, героїки визвольного руху, досягнень у галузі політики, освіти, науки, культури. В ліцеї щоденно проводяться ранкові лінійки з обов'язковим підняттям Державного прапора та звучанням Гімну. Щомісячно видається газета «Дівочі гори». На базі ліцею систематично проводяться заходи, присвячені історичному минулому України: « Ми пам'ятаємо Вас, наші герої », «Голодомор 1932-1933 років», «Герої Крут», «Війна, очима дітей», «Запали свічку пам'яті». Проводяться позакласні заходи, пов'язані з історією рідного краю, організовуються круглі столи, уроки мужності, диспути, усні журнали. Минулого року було створено патріотичний куточок, в якому розміщено державні символи України, а також народні символи нашої держави. Відновлено «Полянку пам'яті» та замінено всі 216 кущів троянд. На базі нашого ліцею щорічно проводяться зльоти Добротворців. У ліцейній бібліотеці, ліцейному музеї діють постійні книжкові виставки «Герої не вмирають».

Ми відновили ще одну традицію, започатковану Олександром Антоновичем Захаренком. Коли в родині народжувалася дитина, то на знак її народження в шкільному дендропарку батьки садили деревце. Таким чином у нас минулого року в дендропарку з'явилося три берізки та два дубочки.

Одним з важливих принципів, що гарантували успіх у роботі Олександра Антоновича було те, що основою для своєї виховної системи він обрав вічні людські цінності: родину, красу природи, милосердя, працьовитість.

Ми, колектив ліцею, постійно залучаємо батьків до усіх ліцейних заходів. Так минулого року, Звіт перед громадськістю було проведено у формі квестів, учасниками яких стали як батьки, так і учні, вчителі.

Шановні колеги, свій виступ я б хотіла закінчити словами Олександра Антоновича Захаренка: **«Любіть Україну, нашу державу, не на словах, а на ділі, роблячи все, аби вона була процвітаючою, багатою, міцною, незалежною, розумною і щасливою».**

Ці слова визначного педагога є зараз, в часи війни, надзвичайно актуальними.

Як педагогічний, так і учнівський, батьківський колективи ми разом робимо все, щоб наблизити таку омріяну українську Перемогу !

Ми робимо і обереги, беручи участь в акції «Творчість під мирним небом», пишемо листи та малюємо малюнки нашим Захисникам, в'язали теплі шкарпетки, пекли смачні пироги Захисникам, випікали Великодні пасочки, відправляли солодощі, вчителі разом з батьками допомагали медикаментами нашим воїнам, допомагали у придбанні автівок для військових, наші вчителі, що знаходяться на заслуженому відпочинку вишили для музейної кімнати «Рушник перемоги»(до речі, Віра Петрівна, дружина Олександра Антоновича також долучалася до вишивання). Тому наш колектив, як і багато інших, наближає таку омріяну Перемогу нашої України, аби вона була, як говорив Олександр Антонович, незалежною, розумною і щасливою.

ШКОЛА ЯК МІСЦЕ СТАРТУ АКТИВНОСТЕЙ У ГРОМАДІ

Лариса Михайлівна Упир,
директор Великобурімської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
Чорнобаївської селищної ради Черкаської області

Самоврядування – дуже важливий інструмент розвитку закладів освіти, але лише за однієї умови-коли учасники освітнього процесу (батьки, здобувачі освіти, вчителі) є громадсько-активними, коли свою активність проявляють не тільки у день проведення батьківських зборів чи голосування на місцевих виборах, а й живуть активним життям громади та школи. Коли беруть участь у громадських обговореннях місцевих проблем, пропонують пріоритетні рішення, дотримуються встановлених правил і спонукають до цього інших.

Тому можна з упевненістю стверджувати, що безпечне та комфортне освітнє середовище можливе лише за умови активної участі в житті школи усіх жителів громади, а не лише учасників освітнього процесу.

Повчальним з цього приводу є досвід Сахнівської школи. Її директор О.А.Захаренко – справжній лідер, який володів стратегічним баченням майбутнього громади. Олександр Антонович писав, що успіх стратегічного планування «великою мірою залежить від зрілості

керівників вищих рангів, у чиїх руках матеріальні ресурси і влада, щоб ними розпоряджатися. А там, де зрілості нема, де вважають що енергія і кошти, вкладені в школу, є марнотратством, – там відсутні будь-які перспективи». Далекоглядний педагог випереджав час, наголошуючи на державно-громадській моделі управління освітою.

Олександр Антонович зміг побачити у Сахнівці справжнє диво, яке згодом перетворилося у реальність.

Ніколи не приймав одномоментних рішень, які б не базувались на розумінні нинішньої та майбутньої ситуації у громаді. Таким чином, після активного обговорення з'являлися ідеї, які трансформувалися у проєкти розвитку.

Першим таким проєктом стало створення навчально-спортивного комплексу із навчальними, ігровими, спальними кімнатами для учнів 1-4 класів, танцювальним залом, музичним салоном і двома басейнами: літнім і зимовим. 10 років тривала робота над реалізацією цього проєкту, а участь брала вся громада.

Наступним проєктом стало створення спортивного культурно-музичного центру (обсерваторії, планетарію, демонстраційної і виставкової зали), закладка дендропарку.

Згодом – новий проєкт. Створення музею села з художньо-меморіальним ансамблем «Криниця совісті» в пам'ять односельців – жертв голодомору.

Потім обладнання місцевого радіо та телебачення, випуск шкільної багатотиражки, збір матеріалів до 4-томної «Енциклопедії шкільного роду». Реалізовувалися ці проєкти методом народної «толоки».

Прикладів залучення громади для розвитку Великобурімської загальноосвітньої школи I-III ступенів можу навести багато. Скажу лише, що для дітей – це неоціненний досвід, отримання нових, необхідних для життя навичок. Сфер для використання потенціалу громади у школі дуже багато. Головне, як навчав Олександр Антонович, – ідентифікувати потреби, віднайти способи їх вирішення на основі власних ресурсів. Тим паче у воєнний період.

Десь роблять капітальні ремонти і для цього наймають підрядників, десь це поточні ремонти, які може здійснювати місцеве комунальне підприємство. А десь-можна здійснити такий ремонт силами учасників освітнього процесу та жителів громади.

У О. А. Захаренка вчилася перетворювати ідеї на соціально-важливі проєкти, шукати ефективні рішення проблем. Вдалося методом «толоки» реалізувати такі проєкти: «Шкільна їдальня», «Спортивний зал», «Твердопаливна котельня», «Україна моя вишивана», «Найпростіше укриття».

До того ж, коли ми робимо щось самі, ми вкладаємо свою філософію, а не просто багаторічну традицію. Під час обговорення з'являються досить цікаві ідеї. Під час реалізації цих ідей на практиці із залученням школярів відбувається не тільки отримання ними нових навичок, але й формується гордість за себе, свою школу, свою громаду.

Без сумніву, ідеї О.А.Захаренка, реалізовані в Сахнівській школі, стали певним мотиватором для самореалізації. Креативний колектив, який використовував своє знання, не боявся експериментувати, не боявся помилятися, рухався вперед, умів заворожити дітей цікавими та потрібними справами.

Великобурімською загальноосвітньою школою І-ІІІ ступенів укладено угоду про творчу співпрацю з Лабораторією фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання НАПН України з розроблення теми наукового-дослідження «Формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах поствоєнної реальності».

Важлива річ, про яку варто пам'ятати в юності, – успіху в майбутньому дорослому житті досягають лише ті, хто був активним у юності, хто не тільки добре вчився у школі, а й брав участь в органах учнівського самоврядування, спортивних змаганнях, творчих конкурсах, намагався зробити щось вагоме і прибуткове. Так формуються навички комунікації, так відбувається соціалізація особистості.

Наш заклад освіти є місцем старту активностей у громаді. Повноваження старостату дозволяють здобувачам освіти отримати

корисні для майбутнього життя навички, реалізуючи себе у спільних проєктах «Очистимо своє село самі», «Нове життя джерел». Вирішуємо питання з органами місцевого самоврядування щодо придбання контейнерів для сортування сміття. Екологи школи проводять просвітницьку роботу серед жителів громади щодо недопустимості підпалювання сухих очеретів на території Національного Нижньосульського парку. Днями підбито підсумки обласного етапу Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти «Земля – наш спільний дім» за теми «Земля моя, Україно! Ти вічно будеш жити». Команда «Екос» Великобурімської загальноосвітньої школи I-III ступенів удостоєна гран-прі конкурсу.

Зрозуміло, що така спільна активність є вигідною для всіх нас, бо і ми, і наші вихованці, і їхні батьки можуть впливати на формування та реалізацію місцевої політики в громаді, а також у такий спосіб самореалізовуватися.

З таких, на перший погляд простих кроків із упорядкування простору життя формуємо візуальний образ території, на якій хочеться жити. Адже кожен з нас – це додатковий ресурс для її існування та розвитку в майбутньому.

Хотіла б зауважити, що реалізувати всі проєкти може лише продуктивний, умотивований, здатний до змін педагог.

Продовжуймо виконувати роботу, яка веде до змін. Все буде Україна!

КРАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ У СИСТЕМІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ КОВРАЙСЬКОГО НВК «ЗОШ І-ІІІ СТУПЕНІВ –ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД» ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Людмила Леонідівна РІЗНИК,
директор Коврайського НВК «ЗОШ І-ІІІ ст. –ДНЗ»
ім. Г.С. Сковороди Гельмязівської сільської ради

Краєзнавство в школі є одним із джерел виховання громадян України. Воно допомагає дітям усвідомити нерозривний зв'язок, єдність історії свого села чи міста з історією та сьогоденням країни; відчувати причетність до них кожної людини, кожної родини; визнати своїм головним обов'язком, честю стати гідним послідовником кращих традицій рідного краю. Через призму дослідження подій краєзнавство сприяє глибокому і всебічному вивченню яскравої, але непростой історії нашої Батьківщини, осмисленню її ролі на тлі європейської і світової культури, прилученню підрастаючого покоління до духовної та історичної скарбниці свого народу.

В умовах здійснення адміністративно-територіальної реформи робота щодо популяризації історико-культурної спадщини села,

створення власного бренду є надзвичайно актуальною. Територіальна громада с. Коврай має значний потенціал стати відомим туристичним об'єктом. Робота шкільних музеїв – Літературного музею Г.Сковороди, музею «Пам'ять» щодо розробки цікавих та привабливих туристичних пропозицій триває. Рада музеїв має практичний досвід роботи з місцевою історико-культурною спадщиною, вдосконалює стратегію розвитку місцевої громади як туристичного об'єкту, поліпшує місцеве культурне середовище. Працює над реалізацією проєктів, спрямованих на розвиток сільської громади, сільського мікропідприємництва, яке зможе сприяти розвитку туризму в селі і створенню туристичної інфраструктури.

До роботи музеїв залучена учнівська молодь. Керівник музею започатковує нові музейні традиції, заходи із залученням сіл-сусідів, шкіл-сусідів.

Такі починання сприяють духовному та економічному розвитку членів місцевої громади, а головне – молоді, яка буде подавати ідеї, шукати можливості реалізації проєктів. Мета залучення молоді: усвідомлення особистістю цінності історично-культурної спадщини місцевої громади, необхідності її збереження чи відновлення; стимулювання інтересу та дбайливого ставлення до її зберігання; розвиток партнерства молоді та громадськості у справі охорони та популяризації історико-культурної спадщини.

Краєзнавство належить до нового типу міждисциплінарного знання, що складається у сучасній науці, і включає в себе географічні, історичні, економічні, демографічні, біографічні, фольклорні, літературознавчі, соціологічні, екологічні, музеєзнавчі, бібліографічні аспекти. Об'єднуючим компонентом є те, що вся ця інформація стосується однієї місцевості.

Взаємодія у краєзнавчій роботі різноманітних видів людського знання і діяльності сприяє поступовому формуванню науково-теоретичного ядра краєзнавства у тісному зв'язку із загальнокультурною просвітницькою роботою. До напрямків такої роботи можна віднести збереження матеріальних пам'яток, збір аудіо

– та відео – спогадів, складання родоводів тощо. Активним учасником цієї роботи повинна бути учнівська молодь.

Актуальними в цьому відношенні є Всеукраїнська експедиція учнівської та студентської молоді «Моя Батьківщина – Україна».

Щороку здобувачі освіти Коврайського НВК «ЗОШ I-III ст. – ДНЗ» ім. Г.С. Сковороди долучаються до проведення експедиції. Тематика досліджень охоплює всі напрями експедиції. Упродовж 2015 - 2023 рр. краєзнавцями закладу освіти презентовано дослідження:

За напрямом «Духовна спадщина мого краю»:

- «Коврайські вершини творчості Григорія Сковороди»;
- «Концепція «сродної праці» у філософській спадщині Григорія Савича Сковороди»;
- «Педагогічні ідеї Григорія Сковороди в епістолярній спадщині»;
- «Село Коврай у XVIII столітті – портрет епохи Григорія Сковороди»;
- «Історія створення Літературного музею Григорія Сковороди».

За напрямом «Козацькому роду нема переводу»:

- «Золотоніщина козацька»;
- «Геральдика козацтва Черкащини».

За напрямом «Із попелу забуття»:

- «Голод 1946-1947 рр. на Золотоніщині»;
- «Діти – жертви Голодомору 1932-1933 рр.»;
- «Форми опору селянства Черкащини політиці колективізації»
- «Протистояння партійних активістів і селянства в роки суцільної колективізації»;
- «Повстання Гренадерів на Драбівщині в 30-хх рр. 20 ст.»
- «Українське національне відродження в роки Української революції»;
- «Діяльність громадських організацій в роки Української революції».

За напрямом «Славні імена земляків» досліджено історичні постаті Золотоніщини періоду Української революції:

- «Олександр Островський: трагічна доля співця козаччини»;
- «Олександр Грудницький – лицар свободи»;
- «Андрій Ливицький – Президент в екзилі».

За напрямом «Геологічними стежками України» досліджено склад ґрунтів на території села Коврай.

За напрямом «Географія рідного краю» учні підготували дослідження про туристичні можливості Златокраю та села Коврай.

Краєзнавча робота в школі ґрунтується на активізації пошукової та наукової діяльності, що спрямована на розвиток краєзнавства, популяризацію краєзнавчих досліджень, залучення громадськості й учнівської молоді до вивчення національних та духовних цінностей свого народу.

Значення краєзнавства не тільки в тому, що дає вчителю можливість виявити інтереси учнів, виконання індивідуальних завдань краєзнавчого змісту формує в школярів пізнавальний інтерес до краєзнавчих знань, а через них – і до історії. Краєзнавство – це одне з видів науково-освітньої діяльності, якому властиві свій зміст, техніка, функції, етапи, методи і форми.

Найбільш актуальними колективними формами краєзнавчих досліджень є проекти.

SOS! Історична пам'ятка. Досліджуємо і зберігаємо разом! Пам'ятки історії та культури місцевої громади є унікальними свідченнями минулого, важливим джерелом історичного досвіду поколінь. Учні дослідили і запропонували шляхи збереження і впорядкування історичних об'єктів села: Погріб родини Томар – пам'ятка архітектури XVIII ст.; Природничо-історичний комплекс імені Г.С. Сковороди; Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва на Кравцевій горі.

Від скіфів та торків. Проект направлений на збереження історичних пам'яток та пам'ятних місць села, визнаних пріоритетними в ході опитування жителів сіл Коврай та Коврай Другий. Підготовлено презентацію про найдавніші археологічні пам'ятки села скіфського періоду, кургани доби бронзи.

Створення відеоролику «Слідами давніх торків». Проєкт направлений на вивчення цікавої історії с. Коврай. Мета ініціативи – привернення уваги мешканців села та туристів до вивчення минувшини. Досліджено походження торків, територію їх розселення, період їх перебування в доріччі Супою, їх звичаї та традиції, мову, адже саме торки дали назву річці і селу.

Посиденьки. Ініціатива спрямована на актуалізацію літературної історії села. У межах ініціативи розроблено інтерактивну екскурсію та розроблено квест «Літературними стежками села». Тематична екскурсія пройде дорогами відомих українських письменників-класиків, життєвий і творчий шлях яких тісно пов'язаний із села Коврай. Екскурсоводи донесуть до туристів маловідомі факти перебування в селі Г.Сковороди, І.Котляревського, А. Бондара, О. Варнака.

Проєкт «Таємнича історія села». Ініціатива має на меті сприяти позитивній тенденції до зацікавленості і розширення знань історії села через тематичні екскурсії. Проєкт має перспективу розвитку: планується продовження реалізації термінів ініціативи, а також розширення тематики екскурсій.

Ініціатива «Вотчина Томар». Проєкт передбачає дослідження маловідомих сторінок історії с. Коврай. Саме переяславський полковник С. Томара осадив тут людей на своїх землях. С. Коврай – центральна садиба власника великих земельних угідь Лівобережної Черкащини. Який слід залишили Томари в історії села і країни? Як відшукати нащадків великого роду?

Проєкт «До козаків на гостину». Ініціатива направлена на ознайомлення з найцікавішим періодом історії України – періодом козацтва. Г.Сковорода – нащадок давнього козацького роду. Козацька норавлива вдача, залишена йому батьком козаком-характерником, бентежить, бунтує рабську кров вже три століття. Чи й у наших жилах тече козацька кров? Як писалася козацька слава нашого краю? Відповіді шукали на відрізку розробленого маршруту туристично-краєзнавчої подорожі «Золотоніщина козацька». Учні відвідали сотенні містечка Золотоніщини: Гельмязів, Бубнів (Бубнівську

Слобідку), Піщану, Домонтів, Золотоношу, Деньги, а також полкове містечко Кропивну.

У музеї працює гурток екскурсоводів. Екскурсоводи музею – учні школи 8–10 класів. Навички, які здобувають екскурсоводи в своїй діяльності, – неоціненні. Ці учні відрізняються ерудицією, комунікабельністю, красивим мовленням, вмінням вільно спілкуватися з відвідувачами.

Актуальною для учасників освітнього процесу Коврайського навчально-виховного комплексу імені Г.С.Сковороди є участь у Великому проєкті «Григорій Сковорода – 300». Особлива увага у Проєкті приділяється вихованню патріотизму на духовно-моральному підґрунті соборної України. У ході реалізації Проєкту педагоги закладу вдосконалюють виховну систему, впроваджують інноваційні технології, розробляють методичні рекомендації щодо впровадження ідей Г.Сковороди в освітній процес. Продовжується дослідно-експериментальна робота на базі шкільного музею Коврайського НВК імені Г.С.Сковороди з проблеми «Втілення філософсько-педагогічних ідей Григорія Савовича Сковороди в освітній процес засобами педагогіки практичної дії».

Для науково-методичного забезпечення освітнього процесу в умовах дослідно-експериментальної роботи в школі створено творчі групи відповідно до сфер діяльності закладу. Членами творчих груп розроблено авторські освітньо-виховні програми для реалізації мети експерименту.

Відповідно до мети і завдань експерименту педагогічним колективом розроблено модель загальноосвітнього навчального закладу як школи цінностей та філософського сприйняття світу. Розроблена модель визначає сфери діяльності учасників освітнього процесу та засоби досягнення мети: форми освітньої роботи та позакласного виховання. У школі реалізуються проєкти та програми, направлені на створення творчого освітньо-виховного середовища.

З метою вивчення та популяризації філософських ідей Г. Сковороди, його педагогічної та літературної спадщини; залучення учнівської молоді до науково-дослідницької роботи з питань

філософії, історії, краєзнавства; сприяння розвитку творчої особистості вихованців Літературний музей Григорія Сковороди в 2022 р. взяв участь у Всеукраїнській краєзнавчій акції учнівської молоді «Шляхами мандрів Григорія Сковороди». Екскурсовод музею А. Томощук підготувала розробку туристсько-краєзнавчого маршруту «Коврайський світ Григорія Сковороди». Учениця 9 класу В. Марченко у жовтні 2022 р. взяла участь у Всеукраїнській філософській історико-краєзнавчій конференції учнівської молоді «Пізнай себе, свій рід, свій нарід».

З метою популяризації діяльності Літературного музею Григорія Сковороди, привернення уваги до постаті філософа, керівник музею взяла участь у міжнародних, всеукраїнських та обласних наукових заходах та опублікувала такі праці:

- 1) Різник Ю.М., Різник Л.Л. Історія виникнення та походження назви вулиць та кутків села Коврай Золотоніського району /Залізнякові читання: матеріали Третьої наук. краєзн. конф., с. Медведівка, 21 жовтня 2011 р. / Голов. упр. освіти й науки Черкаської ОДА, ЧНУ ім. Б. Хмельницького, Східноєвропейський ун-т економіки. Черкаси: Чабаненко Ю.А., 2011. С. 226-227.
- 2) Різник Л.Л. Виховання громадянина-патріота на прикладі Великого українця Григорія Савовича Сковороди. Черкаси: Видавництво ЧОПОПП, 2015. 207 с.
- 3) Різник Л.Л. Інноваційні проекти у процесі виховання творчої особистості та вихованні громадянина-патріота: методичний посібник. Черкаси: Видавництво ЧОПОПП, 2017. 243 с.
- 4) Різник Л.Л. Творчість С.С. Нехорошева у наукових дослідженнях учнів Коврайського НВК ім. Григорія Сковороди / II науково-краєзнавчі Сорокопудівські читання «Історія Канівщини в контексті історії України» (м. Канів, 5 жовтня 2017 р.).
- 5) Різник Л.Л. Використання філософсько-педагогічних ідей Г. Сковороди у викладанні правознавства / Міжнародні Сковородинівські читання. Переяслав . Чорнухи, 5-7 жовтня. 2017.

- 6) Різник Л.Л. Школа цінностей як модель дослідно-експериментального закладу / Міжнародна науково-практична конференція «Морально-світоглядне природовідповідне й культуровідповідне вчення Г.С. Сковороди в сьогоденні». 2017.
- 7) Різник Л.Л. Шкільний музей – освітньо-культурний центр територіальної громади // Науково-практична конференція [«Музейництво на Черкащині: історія та перспективи»](#). Черкаси, 2017.
- 8) Різник Л., Різник Ю. Село Каврай у XVIII столітті: [с. Коврай Золотоніс. р-н]// Краєзнавство Черкащини: [зб.]. / Черкас. обл. орг. Національної спілки краєзнавців України; [упоряд.: В.М. Мельниченко та ін]. Черкаси, 2018. № 12. С. 150-160.
- 9) Різник Л.Л. Інтерактивні форми роботи в шкільному музеї /Всеукраїнська науково-практична конференція «Перспективні напрямки розвитку музейної справи та музеєзнавства в контексті європеїзації української гуманітаристики». 2018.
- 10) Різник Л.Л. Діяльність Коврайського НВК імені Г.С. Сковороди в рамках Великого проєкту «Григорій Сковорода – 300» // Науково-практичний інтернет-сеінар «Педагогічні ідеї Г.С. Сковороди у призмі викликів сучасності». Черкаси, 2019. URL:<https://drive.google.com/drive/folders/14Glju3dGsQrFuSGIC7zJbnr7MdTCBx8R>
- 11) Руденко Ю.М., Різник Л.Л. З досвіду організації проведення Всеукраїнських Сковородинських навчань «Пізнай себе» / Актуальність ідей Григорія Сковороди в контексті культурно-освітніх викликів XXI століття: зб. матеріалів Всеукраїнської наукової інтернет-конференції (Переяслав, 25 березня 2022 р.).Переяслав, 2022. С. 75-79.
- 12) Різник Л.Л. Коврайський світ Григорія Сковороди. *Вісник Золотоніщини*. 2022. С.3.

У межах Всеукраїнського музейного марафону до 300-річчя з дня народження Г. Сковороди 12 липня 2022 р. керівник музею Л.Різник та екскурсоводи (Д. Горошко, С. Скворцова) взяли в онлайн-лекторії «Г. Сковорода: Коврайський період життєтворчості», організаторами

якого виступили КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради, Національна академія педагогічних наук України, Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Коврайський НВК імені Г.С.Сковороди Гельмязівської сільської ради Золотоніського району Черкаської області, Літературний музей Григорія Сковороди, Національна спілка краєзнавців України.

Таким чином, проєкти, засновані на особливостях місцевої історії, урізноманітнюють способи популяризації минувшини рідного краю, сприяють розвитку бренду історичної спадщини як можливості капіталізації місцевого культурного середовища.

«СПРАВЖНЄ ВИХОВАННЯ НЕ ЛЮБИТЬ БАГАТОСЛІВ'Я» (О.ЗАХАРЕНКО)

Ольга Іванівна Канай,
директор Закладу загальної
середньої освіти I – III ступенів
с. Золотоношка Драбівської селищної ради,
заслужений вчитель України

Спадщина Олександра Антоновича Захаренка різноманітна, як і життя самого вчителя. Торкаючись ідей великого педагога, відкриваємо для себе щось нове. Сьогодні хочеться говорити афоризмами Великого вчителя, адже людина живе не тільки «тут» і «зараз», але скрізь і завжди. Ми нібито із завтра, з того, що йде в далеку перспективу, дивимося в сьогодні, і тут, зараз все і робимо. Ось тут і виникає поняття «вічність». Ти бачиш рух у вічності, і, виходячи з цього, працюєш тут. Ми не починаємо з вами життя, ми є дійовими особами процесу, який вже створений для нас. І коли ми починаємо щось змінювати, треба завжди пам'ятати прислів'я: «Сто разів відміряй, а один раз відріж».

Тож, який заклад потрібний дитині сьогодні? Ми зібрали найкращі ідеї, які були втілені в життя О.А.Захаренком, і застосовували у нашому закладі те, що найбільше відповідає нашим потребам, тому у нашому навчальному закладі ми прагнемо передусім

створити таке середовище, де формується нова людина як творча особистість.

Справжнє виховання не любить багатослів'я. Воно вимагає не настанов, а дії, роботи – і від педагога, і від вихованця. Згадуються слова Олександра Антоновича: «Чи все ми робимо, щоб наш вихованець у житті, особливо на несподіваних і крутих його поворотах, озирався на рідну школу, щоб він відчував потребу не втрачати духовний зв'язок із нею? А для цього необхідно не на словах, а на ділі підняти роль виховання. Треба заохочувати кращих, бачити кожного, окремо оцінювати кожену сторону учнівської діяльності: ставлення до праці, до батьків та старших, громадську активність, моральне обличчя. Кожна думка, ідея, мрія має бути наповнена змістом. Її можна досягти, перетворити у життя, побачити в дійсності.»

Ми зрозуміли, що в маленькому колективі має бути своя неповторна аура, і найголовніше – повага до здобувача освіти, учителя, батьків, до всіх, хто знаходиться поруч із нами.

У школі діти не готуються до життя, а живуть. А тому наше завдання- зробити все, щоб шкільне життя було цікавим і змістовним.

Тому девізом діяльності школи є слова О.А.Захаренка: «Школа – це маленька держава, вона не може існувати без ідеї, задуму, що захоплює дітей, учителів та батьків. Якщо така ідея зникає й не народжується нова, горе тій установі, школі, бо вона деградує, зупиняється в своєму розвитку. В ній безцільно жити, в ній нудьга і нема прогресу.»

Завжди пам'ятаємо, що школа красива не зовнішністю, а внутрішнім змістом. Про це дбають педагогічні працівники школи.

Кожен із них має свій педагогічний почерк, від якого залежить успіх.

А учні школи впевнено крокують у світ стежинами людяності і добра.

При цьому пам'ятаємо, що кожен квадратний метр території виховує, кожен шкільний документ навчає, тому хочемо зробити територію, яка б виховувала і навчала.

Ми вчимо своїх учнів бачити красу в кожній живій клітині під час подорожей у шкільний дендропарк, працюючи під час саджання «Саду Перемоги»

Завжди пам'ятаємо, що Вічність жива, бо в ній час від часу спалахує життя. Цій темі присвячено ряд виховних заходів.

А Патріотами не народжуються, ними стають у процесі становлення особистості. Наші випускники сьогодні стали на захист України!

Всі разом вчимося бути корисними: плетемо маскувальні сітки, готуємо смаколики нашим захисникам.

Адже волонтери – це люди, які своїми діями рятують світ.

Людина, велика чи мала, завжди схожа на струмок, що має два найперших джерела. Ці джерела – сім'я і школа. І, якщо в них вода чиста, прозора, освячена вічними ідеалами, ріка буде повноводна і дужа. Ми зберігаємо родовідну пам'ять під час проведення родинних свят.

У нас є надійний партнер – Піклувальна рада.

Основною метою якої є вирішення нагальних задач в галузі освіти, створення необхідних матеріально-технічних і фінансових умов для практичного здійснення програм розвитку школи.

Успіх завжди приходить з роками наполегливої праці. Без творчого вчителя не може бути ні нової школи, ні нового суспільства. Тому наш заклад став учасником 7 міжнародних виставок «Сучасні заклади освіти» та «Інноватика в освіті»

За інноваційну діяльність заклад двічі нагороджено почесним знаком «Імідж освіти Черкащини».

Кохно Т В. – переможець обласного етапу конкурсу «Учитель року». На Всеукраїнському етапі здобула звання «Кращий учитель сільської школи».

Ми гордимся, що заступник директора школи з навчально-виховної роботи став чемпіоном України зі спортивного орієнтування

А вчитель фізичної культури Пшеченко Володимир виборов титул «Кращий керівник гуртка» у районі.

Учні школи наслідують своїх наставників. Вони – учасники обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсів

У закладі створено Республіку імені Івана Богуна, а це вся робота, спрямована на виховання патріотів рідної України. Гра «Сокіл»(Джура) об'єднує дітей різних вікових категорій. А змагання – це фінал великої спільної, колективної роботи. І саме ця робота – головне для виховання і формування особистості. Змагання «Cool Games» – цікава гра.

Ми – учасники проекту «Пліч – о – пліч». Результати роботи друкуються в періодичній педагогічній пресі, а саме: газета «Директор школи», журнал «Рідна школа», газета «Черкаський край», «Профспілковий вісник», «Драбівщина».

Своїм вихованцям ми говоримо словами Олександра Антоновича: “Не поспішай втекти з дитинства. Всьому свій час. Зрозумій, що дитинство – це казка, яка не повторюється, лишившись острівком щастя в людському житті»

А для цього оновлений заклад має бути своєрідним центром «запитань і відкриттів», «розвитку багатогранного інтелекту», «кваліфікованого персоналу», «розвитку творчості», «психологічного комфорту для всіх учасників навчально-виховного процесу». Це заклад освіти, який постійно навчається та постійно розвивається, виховує справжніх патріотів рідної землі.

ДОСВІД ПЕДАГОГІКИ О.А.ЗАХАРЕНКА ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ГРОМАДСЬКО-АКТИВНОЇ ШКОЛИ

Людмила Іванівна Чернова,
директор закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів
с.Драбове-Барятинське Драбівської
селищної ради Черкаської області

Черкаська земля, прекрасна і неповторна для кожного з нас, славиться традиціями і сьогоденням. Історія Черкащини багата на історичні події, і на видатні постаті. Сьогодні ми ведемо про розмову про Народного вчителя, директора сільської школи О.А.Захаренка.

Спадщина Вчителя-новатора різноманітна, різнопланова, як і життя самого Захаренка: ВЧИТЕЛЬ, СОЛДАТ, БУДІВЕЛЬНИК, ДЕПУТАТ, НАУКОВЕЦЬ, АКАДЕМІК, ПИСЬМЕННИК, ДИРЕКТОР ШКОЛИ.

Особливо важливою і актуальною сьогодні є втілення в освітній процес моделі громадсько-активної школи, методики виховання філософії серця, де формується цілісний системний підхід до виховання, до ставлення особистості дітей.

Ідею О.А. Захаренка громадсько-активної школи ми почали впроваджувати з 2011 року.

Пильної уваги вимагає особливість процесу трудового виховання в сучасній школі та сім'ї, яку ми враховуємо, а саме: необхідність і обов'язковість участі учнів у посильній фізичній праці, вдома, в школі.

Результатом нашої спільної праці «вчителі-батьки-учні» ми створили комфортне освітнє середовище закладу освіти. Безперечно, при цьому ми забезпечуємо її безпеку, посильність та тісний зв'язок з духовним життям учнів. Організуючи шкільну працю, ми дбаємо не тільки про те, щоб учні працювали, а турбуємось не тільки про окремі корисні справи, а й надаємо класному колективу можливості займатися різноманітними видами праці.

Модель громадсько-активної школи передбачає дотримання норм елементарної моральної культури й насамперед культури людських взаємин.

У закладі освіти створюємо душевну рівновагу, що характеризується багатогранністю і вимагає постійних зусиль колективу. Спостерігаючи в коридорі чи класі доброзичливість, чуйність, працелюбність, не можна сподіватися, що ніхто ніколи не порушить дисципліну, звичайних загальнодоступних, сотні раз повторюваних правил. Можливо, найбільші труднощі виховання навичок елементарної моральної культури і полягають в тому, що вони не зникають, а залишаються більшими чи меншими залежно від моральних багатств колективу, його досвіду, стану.

Технологією освітнього процесу в школі ми передбачаємо, щоб кожного разу, кожного року перед учнівським і педагогічним колективами, перед батьками, громадськістю була поставлена мета, до якої треба спільно йти. Ця мета повинна захопити дітей, вчителів, батьків.

Щоб успішно виконувати місію громадсько-активної школи з досвіду педагогіки О.А. Захаренка, школа, на нашу думку, у своєму освітньому процесі повинна мати події, що запам'ятовуються на все життя. З цією метою ми створили у закладі освіти музейну кімнату, Світлицю. Оглядаючи історію створення Музею, світлиці ще раз переконуємось, що громадська зрілість колективу, як і кожного його

члена, в процесі виконання тривалих завдань зростає значно швидше, ніж у звичайні дні і навіть роки.

Актуальність і перспективність впровадження ідеї О.А.Захаренка в освітній процес нашого закладу освіти полягає в тому, що:

- ❖ Створюється особистісний освітній простір для кожного учня, який базується на знаннях.

- ❖ Розвиваються індивідуальні здібності та задатки, творчість та самостійність школярів у пізнавальному процесі, формується стійка мотивація до самоосвітньої діяльності.

- ❖ Забезпечується формування системного мислення на основі конвергенції знань з природничих наук, вихід учнів у пізнавальному процесі за рамки шкільної програми та знань з шкільних предметів.

- ❖ Навчальний процес адаптується до індивідуальних здібностей дітей та забезпечує перехід учнів на вищий рівень розумових операцій (систематизація, узагальнення, критичне переосмислення), тощо.

- ❖ Спостерігається позитивна динаміка рівня навчальних досягнень учнів.

- ❖ Забезпечується інтеграція предметного, комунікативного і рефлексивного досвіду учнів.

- ❖ Формуються ключові компетентності особистості.

- ❖ Змінюється роль і місце вчителя у навчальному процесі (від носія знань до наставника школяра в освітньому та самоосвітньому процесі).

Виклики сьогодення, які стоять перед українським суспільством, висувають нові вимоги до освітнього процесу, насамперед, формування національної самосвідомості здобувачів освіти, усвідомлення основних цінностей та моральних устоїв, уміння працювати в команді, знання механізмів захисту прав та свобод людини й громадянина, уміння вирішувати суперечливі питання. За цих умов значно зростає відповідальність педагогів, обов'язком яких є розвиток в учнів основних загальнолюдських цінностей, морально-патріотичних якостей, відповідальність за власну долю та майбутнє держави.

Досвід О.А. Захаренка є невід'ємною частиною у вирішенні зазначених актуальних завдань задля вироблення єдиної національної стратегії розвитку виховання дітей.

О.А. Захаренко говорив, що школа – маленька держава. Вона не може існувати без ідеї, задуму, що захоплює дітей, вчителів, батьків.

Це і є пріоритетом моделі громадсько-активної школи Закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів с. Драбове-Барятинське Драбівської селищної ради Черкаської області.

ПАТРІОТИЗМ ВИХОВУЄТЬСЯ В ДІІ, АБО ТРАДИЦІЇ ЛІЦЕЮ

Ганна Іванівна Селецька,
директор Чорнявського ліцею з
дошкільним відділенням, початковою школою
та гімназією Леськівської сільської ради
Черкаського району Черкаської області

Щиро вітаю всіх, хто сьогодні зібрався вшанувати світлу пам'ять великого вчителя Олександра Антоновича Захаренка.

Біблія, твори Тараса Шевченка, Василя Симоненка, Ліни Костенко та Олександра Захаренка – це ті книги, які мають виховувати наших дітей.

Ідеї, думки, дії великого Вчителя із Сахнівки допомагають і сьогодні створювати школу, хто про яку мріє!

Наша школа, тепер ліцей із дошкільним відділенням, початковою школою та гімназією, була збудована дуже швидкими темпами і свою діяльність розпочала у 1985 році.

Чому я про це говорю? Тому що лише патріотичні почуття до своєї малої батьківщини, повага до звичаїв і традицій могли створити із приміщення на голих пісках школу з дитячим обличчям. Так її назвали діти, коли ми готували роботу на обласну виставку за

підсумками впровадження досвіду О.А.Захаренка. Школа довіри, поваги, допомоги...

Спробую пояснити, як можна виховати патріотів, враховуючи звичаї і традиції.

Наша школа вся у вишивках. Вишивають діти, працівники, вчителі, випускники. Сягає ця традиція у 1988 рік. Рушники випускних класів із прізвищами та іменами учнів, класних керівників, куточок Духовності, в якому вишиті образи святих, рушник – оберіг із словами О.А.Захаренка: поспішайте творити добро... Є Галерея славетних українців, портрет і рушник Т.Г.Шевченка, вишиті до 200- річчя поета, куточок символів села (рушник, пісня про село, яку написав колишній учитель музики Джиквас Анатолій Олександрович). А ще прапор села і герб, які були обрані із конкурсних робіт наших учнів, вчителів, односельчан. Кожна вишивка дитини заведена в рамку і прикрашає приміщення нашої школи.

Музейні куточки, музей «Світлиця» – це згусток патріотизму і традицій: музей «Світлиця» має сертифікат, в ньому зібрано більше 300-сот рушників, предмети побуту, меблі... Музей «живий». Перші уроки, свята Наума, Андрія, фестиваль щедрівок і колядок, виготовлення писанок і крашанок, показові виступи драмгуртківців – все це проходить у музеї.

Шевченкова світлиця, яку у 2005 році урочисто відкрили наші письменники Микола Негода та Григорій Білоус, – центр літературної освіти. Матеріали у світлицю збирали і систематизовували учні з учителями. Тут проводяться уроки з вивчення творчості Шевченка, читацькі марафони, конкурси читців.

Музей історії села – центр роботи історико – краєзнавчого клубу «Заграва».

Назву клуб взяв собі після знайомства із книгою Григорія Гончара «Заграви над Тясмином». В ній розповідається про звільнення нашого села від фашистів.

Гордістю ліцею є Галерея слави: від подій II світової до сьогоденних днів війни – портрети, імена загиблих у II світовій війні вишиті на величезному полотнищі. Вишивали діти, працівники.

Панораму із книги Г. Гончара «Заграви над Тясмином» створила наша випускниця Вікторія Бичок. Далі розміщені світлини із подій Революції гідності, АТО, ООС. Сьогоднішні герої також записані у галереї. Діти мають знати, чиї батьки, брати, чоловіки, дядьки, родичі, сусіди воюють проти за нашу Україну проти російських нелюдів. У нашій Галереї є 9 прапорів військових частин, яким ми допомагали і допомагаємо.

Без патріотизму до маленьких святинь, свого села, хати, школи не буде патріота у великому розумінні. Треба навчити дітей цінувати найближче, тоді вони вмітимуть цінувати і любити Україну. А відчуття любові, поваги, збереження з'являється тоді, коли люди діють разом.

Прикладом такої спільної праці, яка допомагає виховати патріота є оновлення кабінетів, відновлення без єдиної державної копійки, внутрішніх вбиралень, ремонт обідньої зали, побудова гаража для шкільного автобуса, створення власного водогону, заміна меблів в їдальні та актовій залі.

Діти мають жити в оточенні краси. Ось тому ми створюємо красу і в приміщенні школи і на подвір'ї протягом майже сорока років: туї, ялівці, ялини, дуби, берези, спіреї, форзиції, висаджені руками дітей та працівників. До тридцятиріччя школи висадили тридцять саджанців вишні. Разом із німецькими друзями з м. Готи, з їхньої ініціативи, ветеранами II світової, які ще на той час були живі (2015 рік), висадили із ялівця пірамідального Алею дружби.

До 70-річчя Перемоги висадили сімдесят кущів бузку, створили клумбу Перемоги. Навесні 2023 діти з батьками придбали і висадили шовковиці, в пам'ять про знищені російськими окупантами міста. Біля кожної деревини – табличка із назвою міста, на дереві – жовто-блакитна стрічка.

Парк навколо школи у 2023 році зайняв I місця в обласному та Всеукраїнському етапах конкурсу «Парки – легені міст і сіл України».

Паркова зона школи відкрита для всіх жителів села, там відпочивають мами з дітками, проводять час учні, випускники. Також обладнані місця відпочинку, зелені класи.

Ми відновили криницю, яка залишилася на подвір'ї школи від знесених хат, назвали її криницею Совісті. Діти розмалювали зруб, обсадили вишнями та калиною. Ігрові майданчики облаштовані власними силами.

У 2023 році випускники заклали клумбу із троянд, які символізують шану ЗСУ.

Такі толоки виховують у дітей почуття відповідальності, причетності до спільної справи.

Патріотизм виховується в дії. Щоб людина була патріотом, треба виховувати її з дитинства. Як говорить наш мудрий народ: « Не навчився Іванко, то не вмітиме й Іван».

Наші учні, працівники, вчителі дбають про все: ми вчимося, садимо ліс, щороку нам виділяють ділянку у лісництві, учні, вчителі, працівники допомагають працівникам лісництва і заробляють кошти для потреб школи. Останні роки – це ЗСУ. У нас є практика для учнів 5-8,10 класів. Діти доглядають за квітами та деревами, допомагають товариству та лісництву.

Акції, які стали уже традиційними, теж виховують патріотів:

- звичайне «незвичайне» свято квітів;
- нехай моя ялинка залишиться у лісі;
- вижени «вовка» з лісу;
- старий папір – новий підручник, зошит, книжка;
- подаруй дітям радість;
- притулок для тварин «Друг» – наш друг.

Бережливе ставлення до всього, співчуття теж виховується дією. З маленького виростає велике. Отак з маленьких патріотичних дій виростають патріотичні переконання.

Волонтерська діяльність нашої школи почалася ще у 2014 році. Ми робимо все, що можемо: печемо і смажимо пиріжки, печемо імбирні пряники, варимо вареники, плетемо маскувальні сітки, робимо окопні свічки, розпалювачі, збираємо все необхідне для наших воїнів і формуємо із нього коробочки тепла, коробочки вдячності, пишемо листи, малюємо малюнки...

Започаткували акції «Цукерка солдату», «паска захисникам від моєї сім'ї», «Зігрій солдата своїм листом».

Працюємо із п'ятьма волонтерськими групами.

Гордимось, що наші випускники у 2015 році пожертвували свої збереження на танки, на початку повномасштабної війни повернулися із – за кордону і пішли захищати свою землю. Учень 4 класу із багатодітної родини віддав усі свої збереження, які збирав, щоб купити «вертольотика». Гроші, зароблені під час Різдвяних свят, діти теж відали для ЗСУ.

Наш колектив має перемоги за участь в Міжнародних виставках, випускники, навчаючись у престижних вузах, одержують стипендії мера міста, закінчують вузи із червоними дипломами. У 2024 році наш заклад став інноваційним.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА УСПІШНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Катерина Олексіївна Чубенко,
учитель Хутірського закладу загальної
середньої освіти І-ІІІ ступенів
Червонослобідської сільської ради Черкаської області

Педагогіка партнерства – один із провідних методологічних підходів розбудови Нової української школи. Її базові цінності та принципи зорієнтовані на суттєве оновлення спілкування, взаємодії та співпраці між учителем, учнями і батьками.

Згідно з концептуальними положеннями НУШ, учні, батьки і вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, мають бути добровільними й зацікавленими спільниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за його результат. Саме тому педагогіка партнерства є одним із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу в Хутірському ЗЗСО І–ІІІ ступенів, кредо якого: *«Школа й родина - криниця єдина, з неї черпаєм*

життя». Наш педагогічний колектив постійно працює над створенням позитивних родинно-педагогічних умов для підвищення якості освіти.

Ми прагнемо оновити освітній процес, створюючи умови, наближені до родинних, де дітей люблять і піклуються про їх здоров'я. Для нас найвища оцінка – це відгуки учнів, батьків та односельчан: „Школа – наш рідний дім». Недарма батьки наших вихованців активно беруть участь в освітньому процесі, для них пріоритетом є родинні виховні цінності та відповідальне ставлення до виховання і навчання дитини.

За кілька років діяльності закладу склалася дієва система роботи з батьківською громадськістю. У нас з'явилася можливість вдало розв'язувати поставлені завдання освітнього процесу завдяки особистісно зорієнтованій моделі. З батьками та майбутніми першокласниками розпочинаємо знайомство заздалегідь: досліджуємо соціальний статус родини; сприяємо комплексному медичному обстеженню дітей; вивчаємо їх інтереси, рівень їхнього розумового розвитку, уміння спілкуватися; вивчаємо конкретні побажання батьків. Тому фахівцями психологічної служби проводиться ряд заходів з цього питання, а саме:

⇒ виступи на батьківських зборах, щодо особливостей адаптаційного періоду першокласників, причин дезадаптації та методів підтримки дитини в цей період;

⇒ проводяться індивідуальні та групові консультування батьків;

⇒ виготовляються та розповсюджуються серед учасників навчально-виховного процесу буклети, пам'ятки з рекомендаціями;

⇒ на сайті закладу періодично оновлюється інформація та надаються поради батькам.

Одним з напрямків роботи фахівців психологічної служби є соціально-психологічний супровід сімей, батьки яких є учасниками бойових дій; надається постійна психологічна допомога дітям та батькам, які вимушено були переміщені з інших областей; проводиться робота з сім'ями, які потрапили в складні життєві

обставини. Надаються консультації, рекомендації, проводяться заняття з батьками та учнями.

З метою запобігання негативних явищ в освітньому середовищі (булінгу, кібербулінгу, насильства, суїцидальних проявів і т.д.) розроблено та запроваджується ряд просвітницько-профілактичних заходів; на сайті закладу постійно оновлюється інформація про ці явища, надаються рекомендації батькам, щодо успішної взаємодії з дитиною.

Наш педагогічний колектив створює атмосферу, в якій діти почуваються спокійно і затишно. Це одне з важливих завдань педагогів нашого закладу, перший поступ на стежині до налагодження партнерських стосунків з родинами.

Ми передбачаємо різні способи співпраці та спілкування «вчитель-батьки». Деякі батьки надають перевагу спілкуванню у формі письмових повідомлень, інші виявляють бажання особисто зустрітися. Значна кількість родин діляться з учителями інформацією приватного характеру, це дає нам можливість надати необхідну допомогу. Щоб стосунки були ефективними – ставимося з повагою, не критикуємо, висловлюємо співчуття. Ми ініціюємо розмови на різну тематику, про які батьки не наважуються говорити, приховуючи гнів чи образу. Але коли відчують розуміння й підтримку, то йдуть на відверте спілкування.

Також підтримується тісна співпраця з батьками дітей з особливими освітніми потребами: проводяться індивідуальні консультування, з метою покращення комфортного перебування та навчання дітей в закладі, враховуючи їхні особливості розвитку; батьки запрошуються на консилиуми для командного складання ІПР їхньої дитини, беруть активну участь у створенні портфоліо успіху; надаються рекомендації батькам щодо успішної комунікації дитини в соціумі.

Пріоритетне завдання діяльності нашого закладу – вмотивувати батьків до бажання спільно нести відповідальність за освіту дітей. Намагаємося, щоб батьки не боялися школи, не почувалися гостями або підсобними працівниками, а відчували себе господарями поряд з

нами. Ми не тільки навчаємо батьків, а й самі вчимося у них. Пропонуємо батькам реальну і конкретну схему використання батьківських можливостей, а тому віддача завжди вдвічі зростає, подвоюється. Спрямовані на позитивний результат поступові та впевнені дії дають неабиякий підсумок: зростає інтерес батьків до шкільного життя, також вони відверто, без побоювань звертаються до нас за порадами, а ми отримуємо можливість простежувати як відбувається розвиток дитини у сім'ї. У разі потреби висловлюємо прохання щодо надання допомоги, при цьому конкретно, точно пояснюючи, чому саме ми не можемо без них справитися з тією чи іншою проблемою; просимо запропонувати інші шляхи вирішення, обговорюємо їх.

Впроваджуємо в своїй роботі такий вид співпраці як анкетування батьків та школярів. Пропонуємо батькам під час зборів анкети різного спрямування та тематики. Це ефективний спосіб дізнатися про бажання учнів та батьків, проблематичні питання, можливості їх розв'язання. Питання добираємо різнопланові, це нерозривно пов'язуємо з науково-методичним питанням, над яким працюємо. Розробляючи річний план роботи, ми безперечно щороку в травні проводимо анкетування для визначення рівня діяльності закладу протягом навчального року та для врахування пропозицій щодо роботи в наступному навчальному році.

Вагоме значення в освітньому процесі має урок. Батьків ми вважаємо колегами у підготовці до проведення уроків. Адже під час уроків формуються ціннісні ставлення учнів до родини, держави, природи, оточуючих і самого себе, тому матеріали підбираємо з метою, щоб учень отримав певні знання та мав мотивацію до їх використання на практиці, самовдосконалюватися та саморозвиватися. Особливе місце займає вдала організація пошукової діяльності школярів творчого характеру, впровадження інтерактивних форм роботи та методів, які розкривають творчі здібності кожної дитини. Протягом останніх років помітно збільшилася кількість бажаючих учнів брати участь в творчих та інтелектуальних конкурсах, районних,

обласних і Всеукраїнських проєктах. Підтримка батьків тут одна з необхідних умов.

Для успішної взаємодії педагогів з сім'ями враховуємо методичні рекомендації, постійно працюємо над пошуком нових інноваційних форм взаємодії.

Вчимося бачити індивідуальний поступ кожної дитини, боротися з шаблонами. Інколи батьки думають, що деякі вчителі судять про їх дитину лише за певним рівнем розвитку, не намагаються віднайти «родзинку», схильні до неконкретних висновків. Тому ми вивчаємо за яких обставин та причин виникають такі стереотипи, а потім працюємо над шляхами їх усунення та створенням партнерських відносин. Враховуючи способи спілкування між закладом і родиною, намагаємося зробити так, щоб запланований час зустрічей з батьками задовольняв їх, допомагаємо сім'ям спілкуватися та обмінюватися досвідом, домовлятися про розподіл обов'язків.

Для нашого колективу школа – це велика родина, в якій кожний відповідально виконує свою місію: вчителі передають знання, виховують, учні отримують всебічний розвиток, а батьки підтримують нас та сприяють усім починанням. Але ми чітко усвідомлюємо, що не змогли б досягти значних успіхів без партнерських відносин із батьківською громадою, які впливають на наші результати та досягнення. Користь від такої співпраці отримують усі учасники освітнього процесу. Для учнів – це підвищення рівня знань, умінь, навичок, активна участь у самоврядуванні школи, відповідальне ставлення до підготовки домашніх завдань, дотримання моральних норм поведінки, зацікавленість здобуттям нових знань. Батьки ж усвідомлюють позитивний вплив освітнього процесу на дітей, краще розуміють навчально-виховну діяльність, ефективніше спілкуються з дітьми та педагогами, прагнуть до вдосконалення своїх педагогічних знань, допомагають та беруть участь у виховних заходах. А вчителі, взаємодіючи з батьками, долають бар'єр проблем у навчанні та вихованні, вирішенні проблем з дисципліною, зміцнюють і поглиблюють позитивні стосунки з сім'ями та, нарешті, відчують задоволення від своєї діяльності. Позитивне значення для школи – це

перш за все піднесення її престижу, підвищення рівня роботи, надання потрібної інформації для батьків, всебічний розвиток дітей, партнерські стосунки з громадою та батьками, демократизація управління освітнім процесом.

Педагогічний колектив постійно тримає тісний зв'язок із батьківською громадськістю через діяльність Ради школи, Піклувальної ради, через співпрацю з органами учнівського самоврядування, творчі звіти закладу перед громадою. Головне завдання шкільного самоврядування полягає в тому, що через розвиток соціальної активності учнів виховує в них почуття власної гідності та надає їм можливість виявляти себе далі.

Учнівське самоврядування, колектив учителів та батьківська громада складають разом так званий “трикутник”. Всі сторони цього трикутника, – вчителі, батьки, у зацікавлені в тому, щоб діти успішно закінчили навчальний заклад.

У нашому закладі укладено тристоронню угоду про співпрацю та план спільних дій між адміністрацією, батьківською радою та шкільним самоврядуванням, що сприяє становленню і розвитку державно-громадського управління закладом. Сторони визнають одне одного як рівноправних партнерів у організації, освітнього процесу, позашкільного і громадського життя, дозвілля й оздоровлення; у захисті прав та інтересів педагогів, учнів, батьків; у фінансово-економічній, соціальній, інформаційній підтримці освіти.

У співтоваристві з учнівським самоврядуванням, педагоги й батьки беруть участь у роботі з планування, організації та аналізу життєдіяльності у освітньому закладі. Вони активно долучаються до різноманітних заходів, акцій, а саме: профорієнтаційних заходів, благодійних акцій по зборі коштів, речей на підтримку ЗСУ, благодійних ярмарках, кошти від яких також використовуються на закупівлю ліків, теплих речей, солодощів для бійців, разом з дітьми малюють малюнки та плакати, виготовляють обереги для воїнів. Також батьки допомагають в реалізації акцій «Квітуче подвір'я», «Посади дерево», організації екскурсій, літнього відпочинку у пришкільному таборі, та туристичних, спортивних змаганнях.

Окрему нішу в нашому закладі займає діяльність дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), яка є системною формою позакласної роботи з військово-патріотичного та морально-етичного виховання учнівської молоді, важливим засобом формування патріотичної свідомості, спортивно-оздоровчої роботи. На заняттях гуртка «Джура» ми виховуємо молодих патріотів. У тісній співпраці з батьками засобами козацько-лицарського виховання формуємо у юних джур ключові компетентності особистості. Опановуючи освітній матеріал, діти ознайомлюються з визначними подіями з історії рідного краю, запорозького козацтва, вивчають основи домедичної допомоги, займаються туристсько-краєзнавчою роботою, військово-прикладними видами спорту, відродженням народних мистецьких традицій, готують себе до служби в лавах Збройних сил України. Переважна кількість занять носить практичний характер з елементами змагань та інтелектуальних ігор.

Батьки-це наші партнери у справі навчання та виховання майбутнього покоління, передачі звичаїв і традицій поколінь, успадкування цінностей родини від старших до молодших. Ми – дружний колектив, у якому всі вболівають за успіх кожного і всіх, плідно співпрацюють, уміють вислухати, почути, підтримати й дати пораду. Прагнемо до позитивного, різнобічного, ефективного спілкування, не дарма кажуть: «Добро породжує добро».

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом КНЗ «ЧОПОПП ЧОР»
Зам. № 1694 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1